

Nehezen elemezhető szövegek a magyarórán

Néhány szempont Beckett: Hogy megint csak bevezetni című szövegéhez

CSERJÉS KATALIN

A szöveg, melyről szó van, Beckett Előre vaknyugatnak című novella-(?) gyűjteményéből való. (A kötet címválasztásáról az a véleményem, hogy a potenciális vevő becsalogatására szolgál; valami olyant ígér, amit aztán a kötet abszolúte nem vált be: tréfát, illetve krimit. Hasonló ez Joyce Carol Oates 1978-ban megjelent kötetének címéhez: Norman és a gyilkos. Mennyivel másképp adta Justh Zsigmond tervezett regényciklusának címét: A kiválás genezise. Az ő szándéka épp az volt, hogy a csak szórakozni vágyó olvasót elriassza, s csupán az nyúljon a könyv után, aki komoly gondolkodásra vágyik.)

A szöveg műfaji-formai besorolása lehetetlen, de legalábbis értelmetlen. Nem novella, nem elbeszélés, nem regény-törredék, prózának tűnik, de versszerű vonásai is vannak, mélyen lírai, amennyiben a szubjektivitást és a tömörséget lírainak tartjuk, de epikus és drámai is egyben. A modern *szövegeknél* egyébként sem megyünk sokra a kategóriákkal.

Itt van a tanárnak a legnehezebb feladata! Mondhatná valaki, hogy legfeljebb nem választja megbeszélésre Beckettnek ezt a művét. Megteheti, de a "Godot" se könnyebb, (igaz, arról már rengeteg elemzés készült), s nem könnyebb Kafka, Joyce, Hajnóczi, Esterházy Péter, Nádas, Mészöly, Pilinszky olvasása sem... Sorolhatná az ember az effajta, intellektuálisan roppant bonyolult szövegeket, melyekhez segítő kalauz nincs, s a tanárnak önállóan kell megbirkóznia velük. Nem kerülheti meg ezt a problémát, tudnia kell eljutni napjaink irodalmához, nehogy az az abszurd helyzet álljon elő, hogy a diák szépen tud beszélni Dantéről és a Szigeti veszedelemről, de saját jelenének írásműveiről fogalma sincs.

Ügy tapasztaltam, hogy a negyedik es Radnóti után lényegében lezárul. Az érettségire és felvételire való felkészülés okán már csak fejvesztett kapkodás van: egy óra alatt három kisbeszámoló Örkényből-Sarkadiból-Déryből, a műveket az előadón kívül senki sem olvasta. Nem több ez jószándékú tudományos ismeretterjesztésnél: a tanár kipipálhatja, hogy "vettük Nagy Lászlót", de az eredmény a nullával egyenlő. Persze, igaz, hogy könnyebb a klasszikusokat tanítani: ott megbízható, régen kikristályosodott ítéletekkel lehet számolni, ha unom vagy kevés az időm, a gondolatom, csak el kell mondanom egy már kész elképzelést valamilyen tekintélyes szakírótól... És itt abba a helyzetbe is nehezen kerülhetek, hogy valamelyik diákom jobban ismeri nálam a témát, olvasottabb, számos művet ismer és ért, mint a modern irodalom területén.

Ezekhez a jelenkori szövegekhez már teljességgel elengedhetetlen a gondolkodási önállóság, a saját stratégia egy adott szöveggel szemben. A mű zárt világ, kavics vagy dió, beléhatolni nehéz, kérdéseim azok, melyekkel "megsebzem" a burkot, s lassacskán felfejtem a belső szöveteket. A magyartanár dolga, hogy diákjait erre a gondolati munkára megtanítsa, hogy a negyedik osztályra ők önállóan is el tudják

végezni az elemzés nehéz intellektuális feladatát. Izgalmas gondolati kaland ez, érdemes rá vállalkozni!

Még egy dolgot kell felvetni. A fordítás problémája épp a "modern", nehezen értelmezhető, mélyen lírai szövegeknél a legsúlyosabb. Biztosra vehetjük, hogy, bármilyen jó legyen is Barkóczi András fordítása, torzít az eredeti szövegen. Ilyen mondattani és gondolati finomságokat egyszerűen nem lehet híven tolmácsolni. De ezen az alapon az egész világirodalommal, vagy legalábbis annak lírai részével leszámolhatnánk! Tegyük zárójelbe most ezt a problémát, és fogadjuk el az itt álló szöveget önálló, önmagában létező műként!

A teljes elemzésre nem vállalkozhatom, kiszakítva a szöveget a kötet testéből, ez nem is volna lehetséges. Előtte és utána vele mély rokonságot tartó egyéb szövegek állnak, a fő motívumok újra és újra feltűnnek a szövegekben. Most csak néhány gondolatébresztő szempontot szeretnék ajánlani.

Lesz-e kedvük a diákoknak egy ilyenfajta szöveg fölött elgondolkodni? Valamennyiüknek biztos nem. A diákok, akár a felnőttek többsége, konzervatívok. A legtöbben jobban szeretik az érthető, normális, kezdettel és véggel bíró elbeszéléseket. Alapvető olvasói igény, hogy az ember érteni is szeretné az előtte zajló történeteket. S talán épp azért lesznek mégis olyan diákok, akiknek van kedvük a rejtvényfejtő, nyomozó munkához, az intellektuális kalandhoz! Annyit bizonyára minden figyelmes diákolvasó megért, hogy ha a szöveg első-második-harmadik olvasásra érthetetlen is, van benne olyan intenzív, sugalmazó erő, mely egy megbúvó, de felfejthető jelentést ígér.

A cím nem bizonyul túl segítőkésznek a rejtvény megfejtésében: a kezdőmondat elejének elisméltése. "Tartalmas" szó lényegében egy van benne, a "bevégezni". Ilyen címet adhat a szerző, ha az ismétlés által nyomatékosítani akar, de még inkább, ha nem kíván kulcsot adni a szöveghez, a cím így csak megkülönböztető jel, egy gesztus elmaradása. Az is lehet, hogy a címadás mögött annak beismerése bújlik meg, hogy itt nem is lehet kulcsot adni az értelmezéshez.

Az a benyomásunk, hogy a történet, melybe belehallgatunk, már régen elkezdődött, régóta tart, mi csak most kapcsolódunk bele. Másrészt a szöveg vége lezártnak tűnik, tovább nem fog tartani, azaz: egy monológ, egy gondolat és képkomplexum legvégét hallgatjuk meg. Ez már sugallja, hogy a – ki tudja, milyen hosszú – első résztől megfosztva nehéz lesz megbirkózni a szöveggel. A befejezettség-érzés ellenére a szöveg egészének ismétlései körforgásszerű bevégezhetetlenséget sugallnak. A mondatokba helyezett szándékolt ellentmondások (kezdeni-bevégezni-kezdeni) is elbizonytalanítanak.

Mint mondtam, elemi olvasói igény, hogy érteni kívánjuk, ami előttünk zajlik. Ebben a szövegben igen nehéz tájékozódni, már-már kívülről kell tudni, hogy egyszerre felidézhetővé és kezelhetővé váljék.

Nehéz megfejteni a mondat szerkesztés elvét és a történet stuktúráját. Első-második-harmadik olvasatra csak annyi érződik, hogy monoton, variáló ismétlés működik a szövegben, bizonyos alapelemek némi változtatással vissza-visszatérnek, már az első lap végén fáradt az ember, úgy érzi, elvesztette a fonalat, kezdheti előlről. Sőt nem is lehet megfejteni a szöveg és mondat szerkesztés elvét, mert nincs ilyen, nincs egységes elv. Néhány alapmegállapítás:

Ponton kívül semmilyen írásjel nincs a szövegben, kivéve a szöveg végi két hosszú mondatot, melyek után kérdőjel áll.

Bekezdés nélkül kezdődik szöveg, és a továbbiakban is mindenfajta belső tagolás nélkül folytatódik több lapon át. (Se bekezdés, se belső dialógus, se dőlt betű, se gondolatjel stb.) Mindez már önmagában, sőt ránézésre is zsúfoltságot, tagolatlanságot, monotóniát sugall. A szöveg külső képe is folyamat-jellegű, tömény, hömpöly-

gő gondolatfolyam. Az ilyen szöveg elolvasása előtt nagy lélegzetet vesz az ember...

A mondatok többnyire hosszúak, több sorosak, többszörösen összetettek, ugyanakkor mondatnailag rendezetlenek. ("Fokként kevésbé sötét míg nem végső szürke vagy egyszerre mintha bekapcsolódva szürke homok ameddig a szem ellát szürke felhőtlen ég alatt egyazon szürke.") Ugyanakkor bizonyos kulcsmondatok, fordulatot(?) jelentő vagy részt lezáró mondatok rövidebbek, drámaibbak, poéntírozottabbak, végére kihegyezettebbek. ("Ott megint végül a határok közepette egy fény a szürkében két fehér törpe." "Így hát a koponya ragyogni készül megint kihunyás helyett.")

Laza szóhalmaznak, mondatnailag kohézió nélküli szócsoporthoz tűnő igénytelen, rengeteg kapcsolóelemmel dúsított mondatok. ("Fokként kevésbé sötét míg nem végső szürke vagy egyszerre mintha bekapcsolva szürke homok ameddig a szem ellát szürke felhőtlen ég alatt egyazon szürke.")

Látzólag már véget érő mondat, s végül hozzátoldva még valami. ("Szürke felhőtlen ég, szürke homok ameddig a szem ellát régóta sivatag kezdeni.")

Kevés "tartalmas", igazi jelentéssel bíró szó – (virradat, törpe, koponya, emlékmű: természetesen ezek a kulcsszavak) – annál több viszonyzó, névmás, névutó, határozószó. ("Ott a végén egyszerre vagy fokként ott virrad és varázslat marad az ólmos virradat.")

Ugyanának a szónak vagy szókapcsolatnak egy mondaton belüli variált megismétlése. ("Maradványok helye ahol valaha ragyogni szokott egykor fel szokott ragyogni egy maradvány." "Mégis elképzelni ha képes látni az utolsó kitesztelt romjai közt ha valaha is képes látni és látván hinni a szemének.")

"Alternatív" mondatok, amik a vaglyagosság miatt teljesen elveszik a történet rekonstruálhatóságát. ("Koponya utolsó hely mind közül fekete üres tér belül kívül míg nem egyszerre vagy fokként ez az ólmos virradat végül megtorpanva alighogy megvirradt." "Homok halvány akár a por ah por valóban mély hogy elnyelje akár a legbüszkébb emlékművet ami maga is volt itt-ott.")

Igen sok a személytelen (főnévi igenév, határozói igenév) és passzív, ige nélküli mondat. ("Hogy megint csak bevégezni koponya egymaga egy sötét zárt helyen egy deszkára borulva kezdeni." "Nem mert végül hogy megint csak bevégezni fokként vagy mintha bekapcsolva ott megint elsötétül az a bizonyos sötétség amit csakis bizonyos hamuk képesek.") Az effajta mondatok a szöveg végén és elején szerepelnek elsősorban. A kitesztelt megjelenésétől kezdve a törpejeleneten és a kitesztelt pusztulásán át iges mondatokat, illetve legalább állítmánnyal bíró mondatokat találunk – bizonyára itt húzódik meg a történet – de az aktivitás, cselekvő értelem ettől még nem nő meg, sőt, a kiszolgáltatottságérzet fokozódik.

Visszatérő elemek tartópilléreire épül a szöveg, az ismétlések variáltak. Az az érzésünk, hogy egy jóval mélyebb, nemcsak szempontadó elemzés akár egy matematikailag felírható szöveg vázat is észrevehetne. Milyen szócsoporthoz mivel, hányszor, mikor kombinálódik. Kövessük végig a szöveg zárt koponya visszatérő képe mint meghatározó alapot.

1. A szöveg címében, befejezetlenül, mintegy felütve az alapképlet: "Hogy megint csak bevégezni".

2. A szöveg élén: "Hogy megint csak bevégezni koponya egymaga egy sötét zárt helyen egy deszkára borulva kezdeni."

3. Három sorral lejjebb, az eleje a mondatnak ugyanaz, a "sötét" szónál indul meg a változás s bővül a közlés: "Hogy megint csak bevégezni koponya egymaga a sötétben az üres térben nincs nyak nincs arc csak a doboz utolsó hely mind közül a sötétben az üres térben." Kimarad egy lényeges elem, a "kezdeni". Viszont megjelenik egy új, később ismétlődő motívum a mondat belsejében: "utolsó hely mind közül".

4. "Így hát a koponya ragyogni készül megint kihunyás helyett". A koponya-motívumhoz kapcsolódó, de azt lezáró tételmondat.

5. "Koponya utolsó hely mind közül fekete üres tér belül kívül mígnem egyszerre vagy fokként ez az ólmos virradat végül megtorpanva alighogy megvirradt." A két eddigi mondatkomplexum kombinálása, plusz a második mondatból még az "üres tér".

6. "Egyazon szürke ez az egész kicsiny test tetőtől talpig bokáig süllyedne ha a szemek nem volnának utolsó ragyogás mind közül". Egy variáció az "utolsó hely mind közül"-re.

7. Egy pár sorral később: "Első változás mind közül végül egy töredék leválik és leesik".

8. "Így hát a koponya ragyogni készül megint kihunyás helyett." Az első oldal tételmondatának bővített ismétlése. Pedig itt már megindult egy másik kép- és történet-sor, melybe a szerző, látszólag indokolatlanul, beszúrja ezt az alapmondat-töredéket egybefoglaló mondatot. Nem lehet véletlen, a történetek összefüggének. E mondat, a maga koncentrált tartalmával, az őt megelőző történet is értelmezi.

9. Ne felejtsük el, hogy az első mondat furcsa befejezetlensége, az odabiggyesztett "kezdeni" szó is ismétlődött már egyszer: "Szürke felhőtlen ég, szürke homok ameddig a szem ellát régóta sivatag kezdeni."

10. A "kitaszított-rész" nem volt olyan hosszú, mint ez a következő, "törpés" intermezzo. Többet kell várnunk az értelmező alapotívum újbóli felhangzására. Egy oldallal később, épp csak felidéző utalás: "Szörnyű extremitások koponyákat ideértve kényszeredett lábak és törzsek szörnyű karok kényszeredett arcok."

11. S ha valakinek még kétsége lenne afelől, hogy a szöveg nem pusztán szürrealista-asszociatív módon írt automatikus írás, hanem súlyos örök összetartotta egész, újra egy szinonimikus variáció: "Kicsiny test végső állapot mind közül mereven főlegyenesedve mozdulatlanul romjai közt minden csendes és márványmozdulatlan." (Az alapmondatban: "utolsó hely mind közül.")

12. A "koponya" eltűnt, helyette a tételmondatból: "Utolsó változás mind közül végül kitaszított fejfel előre esik és háttal az égnek teljes kis terjedelmében elnyúlva romjai közt." Szinte észre sem vesszük, hogy ez a szövegdarab már kombinálódott egy másik ismétléssel: "utolsó hely mind közül"/"első változás mind közül".

13. A negyedik lap végén: "Romok mind csendben márványmerev kicsiny test vigyázzban arcra borulva fakó kék mély tátongó üregekben." Az "arcra borulva" eszünkbe juttatja az első mondat "deszkára borulva" szókapcsolatát.

14. Végül az utolsó rész összegző mondatai, ahol a szöveg összes ismétlődő motívuma, mintegy keverőgépbe téve s abból kiakadva dől elő önkényesnek látszó sorrendben. "Síri koponya akkor hát ez végső állapota minden kész hogy mindig saroglya és törpék romok és kicsiny test szürke felhőtlen ég eltöltött por határoz pokol nincs lélegzetvételnélvi levegő?" "Nem mert végül hogy megint csak bevégezni fokként vagy mintha bekapcsolva ott megint elsötétül az a bizonyos sötétség amit csakis bizonyos hamuk képesek." Itt gyűlik össze minden, ide csapódik a szöveg veleje, itt bizonyosodik be, hogy minden összefüggött.

Néhány példa a további variált ismétlésekre: a szürke homok és a szürke, felhőtlen ég képei; a porsivatag; az ólmos virradat; a menedék romjai; a romról leváló töredékek; a megfejtendő fehérség; a kitaszított kicsiny teste, vakító kék szeme; a pokolbamerévültség stb.

A szöveget egymást váltó képek, helyszínek, szereplők, sőt történetek tagolják. Lényegében négy kép, illetve esemény követi egymást, de határaik nem különülnek el élesen, az új részt megpendítő motívum jóval hamarabb, még az előző képbe montázsszerűen bevágva megjelenik (felragyogás – virradat – " fokként kevésbé

sötét" – "végső szürke").

Meggyőződésem, hogy még egy ennél egyszerűbb szöveg esetében sem haszonlatlan pontról pontra rekonstruálni az eseményeket, saját szavainkkal visszamondani, ami előttünk zajlik. Ez nem mechanikus ismételés, hanem a szöveg értő és cselekvő birtokbavétele. Tegyük végül most erre kísérletet! Közben vegyük észre a szöveg roppant filmszerűségét (montázs módjára összevágott képek) és mély líraiságát (helyenként valósággal versre vált).

Az első színhely: lezárt deszkakoporsó, benne az üres koponya. Mégis: nincs halál, kezdet van. A halál gondolati erővel, rágondolással való eltörlése. A halál után ugyanott új kezdet jön létre, hisz a pusztá koponyán is rajta van az élet nyoma. Lassú felragyogás, virradat. A halál meg nem történtté tévése.

Virrad. De a virradat nyomán nem hajnal jár, hanem a "végső szürke" megállított pillanata.

Új kép, illetve a kép kitágul: szürke homok, felette szürke, felhőtlen ég. Sivatag – nem homok, hanem porsivatag. Ebben az időn túli tájban áll romjai közt fölegyenesedve a kitaszított. Szürke ő is, beleolvadva a porba, kicsiny teste bokáig süllyedve, ragyog a szeme, még áll – még éll! Ez a pokol: állni "a levegőtlen présben".

A menedék romjai. Lassított filmhez hasonlóan leválik s a porba zuhan egy töredék. Az utolsó ítélet földje, a senki földje.

Új szín: egy fény a szürkességben: két fehér törpe. Eleinte alig lehet kivenni őket, lépésről lépésre kínlódnak előre a porsivatagon át, egy saroglyát cipelnek. Részletező, aprólékos kép a két törpéről, akik groteszk mozdulatokkal hol erre, hol arra hurcolják terhüket.

Most vált a kamera, és felülről látjuk a törpéket és a saroglyát, rajta fekhely, csontfehér lepedővel letakarva, egy párna jelzi a fej helyét. Mi lehet a saroglyán az a "megfejtendő fehérség"? S látja-e ezt romjai közt a kitaszított? S ha látja, hisz-e a szemének? A törpék s a kitaszított közt a tér nem csökken, állandó ez a végső átszelendő sivatag. A kitaszított csendben, mozdulatlanul figyel. A rom tovább omlik, már majdnem elfedi a meredten álló kis testet.

Mindez időtlen idők óta így folytatódik, nem szűnik a cél- és iránytalan cipekedés, nem csökken a távolság a haladás által. A törpéknek nincs arcuk, szemük helyén két üres ovális. (A kitaszított szeme világító kék.)

A kitaszított pusztulása: fejjel előre zuhan a porba, arccal a földnek, merev teste negyedkört ír le sugárként. Alig lehet kivenni a romokkal a porral összekeveredett kis testet a "dögevőtől elhagyott ég alatt". Világvége: "utolsó változás mind közül". Még él: lélegzete fodrozza a port, vakító kék szemei nyitva. Eljött a vég, a bizonyosság, hogy mi rejlik a "megfejtendő fehérség" alatt. A halál bizonyossága. Megkönnyebbülés a bizonyosságban. A törpék időtlen cipekedése is abbamarad, a fehér testek márványmerevek. A halál előtti utolsó másodpercek, az élet utolsó moccnásai: "...valami életűledék az élethosszig állás után esés esés sose félj ne félj hogy megint felállsz". Mintha az vigasztalaná a kitaszítottat is, ami Nietzsche Zarathustrájának költéltáncosát: nincs semmi a halál után!

Vagyis hát mégis ez volna a végső állapot? A többi álom csupán, "álom egy útról egy ité és ott nélküli úrban..." Ez a lét? Álom a halál előtti időtlen, kitágult pillanatban? Nem... Az egyén sorsa, akár a kitaszítotté, a pusztulás. Az egyszeri, ismételteretlen, vérző szubjektum sorsa "buboréklét". De ez mégsem "végső vég", átmeneti állapot csupán. A világba vetettség óriás körhintája végtelen időbe ragadja a létezés egészét.

Lesz-e, lehet-e, lehetett-e másik világ, végső utolsó ítélet?

Messze nem oldottuk meg a szöveg felvetette problémákat, de nem is ez volt a szándékunk. Kedvet szerettünk volna ébreszteni a tanát kollégákban, ötleteket adni

az efféle gondolkodási kalandhoz. Meggyőződésem, hogy nagyobb eredményekkel kecsegtet ez a fajta foglalkoztatás, mint az unásig ismételt, agyonlelemzett negyedik kötelezők évenkénti újraidézése. A modern irodalom csodálatosan gazdag, miért ne élne a tanár a válogatás lehetőségével?

MELLÉKLET

Beckett: Hogy megint csak bevégezni

Hogy megint csak bevégezni koponya egymaga egy sötét zárt helyen egy deszkára borulva kezdeni. Hosszan így kezdeni mágnum a hely elhomályosul a deszka sokára követi. Hogy megint csak bevégezni koponya egymaga a sötétben az üres térben nincs nyak nincs arc csak a doboz utolsó hely mind közül a sötétben az üres térben. Maradványok helye ahol valaha ragyogni szokott olykor fel szokott ragyogni egy maradvány. Napok maradványai napfényé soha olyan alig-fényt mint az övek olyan halványat. Így hát a koponya ragyogni készül megint kihunyás helyett. Ott a végén egyszerre vagy fokenként ott virrad és varázslat marad az ólmos virradat. Fokenként kevésbé sötét mágnum végső szürke homok ameddig a szem ellát szürke felhőtlen ég alatt egyazon szürke. Koponya utolsó hely mind közül fekete üres tér belül kívül mágnum egyszerre vagy fokenként ez az ólmos virradat végül megtorpanva alighogy megvirradt. Szürke felhőtlen ég, szürke homok ameddig a szem ellát régóta sivatag kezdeni. Homok halvány akár a por ah por valóban mély hogy elnyelje akár a legbüszkébb emlékművet ami maga is volt itt-ott. Ott végül egyazon szürke láthatatlan bármely más szemnek mereven fölegyenesedve romjai közt a kitaszított. Egyazon szürke ez az egész kicsiny test tetőtől talpig bokáig süllyedne ha a szemek nem volnának utolsó ragyogás mind közül. A karok még ragaszkodnak a törzshöz és egymáshoz a lábak menekülésre termettek. Szürke felhőtlen ég poróceán nincs egy fodor hamis keret határ határhoz pokol nincs lélegzetnyi levegő. Porral keveredve lassan süllyedve némelyik már szinte teljesen elsüllyedve a menedék romjai. Első változás mind közül végül egy töredék leválk és leesik. Lassú eséssel olyan tömör testhez képest úgy ér le mint parafadugó a vízre és épp hogy megtöri a felszínt. Így hát a koponya (utolsó hely mind közül) ragyogni készül megint kihunyás helyett. Szürke felhőtlen ég határ határhoz szürke időtlen levegője azoknak se nem Istennek se nem ellenségeinek. Ott megint végül a határok közepette egy fény a szürkességben két fehér törpe. Először hosszan csupán fehérség távolról lépéssre kiülnének át a poron egy saroglya köti össze őket egyazon fehér fölülről nézve a szürke levegőben. Lassan sörpi a port annyira görnyedtek a hátak és hosszúak a karok a lábakhoz viszonyítva és mélyre süllyedtek a lábfejek. Kifakultan mint egyazon sivatag annyira hasonlítanak szem meg nem különbözteti őket. Egymással szembefordulva cipekednek és gyakran váltják egymást úghogy hátra arc hátrálva vezet a vezető. Annak aki követ aki tudja kell irányítani a menetet miként kormányosnak könnyű kézzel a jollét. Térjen északnak vagy más világtájnak és a másik máris ugyanannyival az ellenlábásnak. Torpanjon meg az egyik és fordítsa a másik e tengely körül félkörben a saroglyát kész szerepcsere. A lepedő csontfehére fölülről nézve és az elülső és hátulsó rudak és a törpék masszív koponyájuk csúcsáig. Időről időre egyként indíttatva leejtik a saroglyát aztán megint csak egyként felveszik megint hogy le se kell hajolniuk. A nevetséges emlékü trágyahordó saroglya az kétszer olyan hosszú rudakkal mint a fekhely. Kidudorítva a lepedőt hol elől hol hátul épp mi van soron a permutálásban egy párna jelzi a fej helyét. A karok végén a négy kéz nyílik egyként és a saroglya máris oly közel a porhoz hangtalanul leülekszik. Szörnyű eremitások koponyákat ideértve kényszeredett lábak és törzsek szörnyű karok kényszeredett arcok. Végül a lábfejek egyként felemelkednek a bal előre hátra a jobb és a baktatás folytatódik. Szürke por ameddig a szem ellát szürke felhőtlen ég alatt és ott egyszerre vagy fokenként ez a megfajított fehérség. Mégis elképzelni ha képes látni az utolsó kitaszított romjai közt valaha is képes látni és látván hinni a szemének. Közte és aközött felülnézetből a tér nem csökken hanem csak éppen most tűnt fel végső átszelendő sivatag. Kicsiny test végső állapot mind közül mereven fölegyenesedve mozdulatlan romjai közt minden csendes és márványmozdulatlan. Első változás mind közül egy töredék leválk anyoromjáról és lassú eséssel alig veri föl a port. Annyit elnyelt a por hogy többet nem képes elnyelni és jaj a kicsi még mindig a felszínen. Vagy csupán renyhe emésztés mint egykoron az óriáskigyók ami ha elmúlt egyetlen nyeléssel tiszta sor. Törpék semmiből előbukkant messzi fehérség mozdulatlanul távolról a szürke levegőben hol csak por lehetséges. Pusztaság és cipekedés időtlen idők óta egyként előre egyként vissza té s tova megállnak megindulnak megint. Aki előrenéz néha megáll és amennyire csak bírja felemeli a fejét mintha az üres teret pásztázná és ki tudja irányt változtatni. Aztán tovább olyan lassan a szem nem látja őket menni céltalan lehorgadt fejjel és becsukódott szemmel. Sokáig a vízszintes arcokra emelve közelebb és közelebb a szem akárhogy igyekszik nem jut többre két apró üers

oválásnál. A homlok kiszögellésétől meredeken emelkedő küklipszi boltozat tetején fehérlik a szürke égre a lakhatóságnak vagy az otthon szeretetének dudora. Utolsó változás mind közül végül kitaszított fejfel előre esik és háttal az égnek teljes kis terjedelmében elnyúlva romjai közt. Lábak test középpont rádiusz esik tömbként mint egy szobor esik gyorsabban gyorsabban kvadráns. Sas a szem mely kiveszi őt most összekeveredve a romokkal keveredve a porral a dögevőitől elhagyott ég alatt. Lélegzet nem hagyta el noha még mindig hallhatatlan és kilégzés alig fodrozza a port. Szemek üregükben még mindig kékek nem mint a játék babáé az esés nem csukta le sem a por nem borította még el. Mostantól nincs félelem hogy nem hinni kényszerül nekik ama fehérség előtt hol egybeolvad ég és por. Fehérség sem földön sem fölött a törpéké mintha mintha megpróbáltatásaik végén a saroglya fekvé hagyva köztük a fehér testek márvány-merevek. Romok mind csendben márványmerev kicsiny test vigyázzban arcra borulva fakó kék mély tátongó üregekben. Mint abban az időben mikor fölegyenese dve a karok még ragaszkodnak a törzshöz és egymáshoz a lábak menekülésre termettek. Tömbként elesve minden csekélyke ereje mintha csak tolás hátulról valami segítő kéz vagy a szél de lélegzetnyi se. Vagy mormolás valami életüledék az élethosszig állás után esés és se fáj ne fáj hogy megint felállsz. Síri koponya akkor hát ez végső állapota minden késő hogy mindig saroglya és törpék romok és kicsiny test szürke felhőtlen ég eltöltött por határoz pokol nincs lélegzetvételní levegő? És álom egy útról egy itt és ott nélküli úrban ahol valaha is megtett lépés sem közelíthet bármihez vagy távolíthat bármitól? Nem mert végül hogy megint csak bevégezni fokónként vagy mintha bekapcsolva ott megint elsőtől az a bizonyos sötétség amit csakis bizonyos hamuk képesek. Rajta keresztül ki tudja megint egy másik vég felhőtlen ég alatt egyazon sötétség az földje és ege egy utolsó végnek ha valaha is kellett lennie egy másíknak feltétlenül kellett lennie.

BARKÓCZI ANDRÁS fordítása

A MAGVETŐ AJÁNLATA

Körkép 92

Összeállította: Hegedős Mária

364 oldal, fűzve 200,- Ft

Az elmúlt év legjelentősebb kispórai publikációi. A közlésmód, a hangnem, a poétikai jelleg meglepően sokféle – a legkülönbözőbb olvasói guszts kielégülhet.

Szép versek 91

Összeállította: Keszthelyi Rezső – Székely Sz. Magdolna

200 oldal, fűzve 160,- Ft

Az elmúlt esztendőben lapokban megjelent legjobb, legkarakteresebb lírai alkotások gyűjteménye.

Orbán Ottó:

Egyik oldaláról a másikra fordul; él

108 oldal, fűzve 140,- Ft

A kétszeres József Attila-díjas Orbán Ottó új kötete az 1988-tól 1991 elejéig írott verseit tartalmazza, s bennük érzékletesen, fegyelmezetten és pontosan, máskor fanyar ironiával, csipkelődő élcekkal fogalmazva tárja tovább költői világát.

Utassy József:

Hol ifjúságom tűnt el

144 oldal, fűzve 140,- Ft

Csaknem félszáz új verssel egészítette ki Utassy József korábbi verseinek azt a ré-

szét, amely gyermek- és kamaszkora élményeire, szülőfalujához, eszméléséhez kötődött, egyébként egész költészete eredendő ihletének forrásához.

Mándy Iván:

Huzatban

224 oldal, kötve 220,- Ft

Mándy Iván új novelláiban a töle megszokott könnyedséggel és fölényes mesteriségbeli tudással elegyíti a régmúlt, a közelmúlt és a jelen eseményeit, gyakran egy-egy művön belül is egymásba csúsztatva az emlék- és álomfoszlányokat.

Tatay Sándor:

A szezon vége

240 oldal, kötve 230,- Ft

Latin életöröm árad ezekből az élet alkonnyán írt történetekből, a természettel, a tájjal és lakóival szoros kapcsolatban élő ember harmóniája.

Köntös Szabó Zoltán:

Fehér zászló Erdély felett I.

408 oldal, fűzve 250,- Ft

A Fehér zászló Erdély felett egy készülő regény-folyam kezdő darabja, alcíme: Trianon gyermekei, mintegy jelzi azt a tért és időt, amelyet a regény a maga sorshordozó figuráival és eseményeivel átöl.